

Fullmäktige 21.03.2022 § 41

§ 41

Motion om en nationalstadspark i Esbo

Beredning och upplysningar:
Ahlgren Heidi
Peltola Katariina
fornamn.efternamn@esbo.fi
Växel 09 816 21

Förslag

Stadsstyrelsen

Fullmäktige antecknar för kännedom redogörelsen som svar på ledamot Risto Nevanlinnas, Inka Hopsus och m.fl. motion 15.2.2021 om att grunda en nationalstadspark i Esbo och konstaterar att motionen är slutbehandlad.

Behandling

Ordförande Partanen föreslog understödd av ordförande för fullmäktiges förhandlingskommitté Markkula att ärendet bordläggs.

Efter avslutad diskussion om bordläggning frågade ordföranden om ärendet kan bordläggas enhälligt. Eftersom ingen motsatte sig förslaget om bordläggning, konstaterade ordföranden att fullmäktige hade godkänt det enhälligt.

Beslut

Fullmäktige:
Ärendet bordlades enhälligt.

Redogörelse

Motion

Risto Nevanlinna, Inka Hopsu och de övriga fullmäktigeledamöterna lämnade 15.2.2021 en motion där det föreslås att Esbo stad inleder behövliga utredningar för grundande av en nationalstadspark.

Svar

Till det ärende som den här motionen avser anknyter också protokollsanteckningarna nr 8 och 9, fullmäktige 25.10.2021 § 137, om uppdateringen av Berättelsen om Esbo. De lyder på följande sätt: "Det lämnas en utredning till fullmäktige om vilka praktiska åtgärder och beslut som behövs för att man under fullmäktigeperioden ska kunna grunda naturvärdesparker i Långträsk och Finnoviken samt skydda flera nya objekt på basis av programmet för naturskyddsåtgärder. Grundandet av en nationalstadspark i Esbo utreds. I fråga om Esbo centralpark utreds grundandet av en naturvärdespark eller integrering i nationalstadsparken i Esbo."

Kriterierna för en nationalstadspark och Esbo

Stadsplaneringscentralen utredde senast 2016–2017 förutsättningarna för grundandet av en nationalstadspark, när föreningarna Pro Esbo å rf och Kyrkträsket tillbaka rf sommaren 2016 lade fram ett förslag om inrättande av en nationalstadspark i Esbo. Då fördes diskussioner om

erfarenheterna av och förutsättningarna för grundandet av en nationalstadspark både med de städer som grundat en nationalstadspark och med miljöministeriet. Utgående från kontakterna med miljöministeriet var budskapet att det område i Esboåns dal som då föreslogs inte ensamt räcker till för att uppfylla kriterierna för nationalstadsparker. En nationalstadspark i Esbo borde vara mer vidsträckt och området borde täcka Esbo stads hela födelse- och utvecklingshistoria. Enligt ministeriet ska en nationalstadspark omfatta olika områden med olika historia som så väl som möjligt är kopplade till varandra. Som områden som avspeglar Berättelsen om Esbo lyfte miljöministeriet fram till exempel omgivningen kring den medeltida domkyrkan i Esbo, som ligger i den regionalt värdefulla Esboåns dal, Centralparken i Esbo, som är viktig med tanke på naturens mångfald, förbindelserna till Noux nationalpark, den kulturhistoriskt värdefulla skärgården och eventuellt andra nyckelobjekt som avspeglar stadens utvecklingshistoria, såsom trädgårdsstaden i Hagalund.

”En nationalstadspark är en i markanvändnings- och bygglagen fastställd omfattande helhet av värdefulla kultur- och naturlandskap samt rekreationsområden belägen i en stadsmiljö, som staden har förbundit sig att bevara och sköta. Syftet med nationalstadsparkerna är att bevara stadsnaturen och den byggda kulturmiljön som en stor, sammanhängande helhet – som ett vardagsrum för stadsborna.

För att identifiera och bedöma nationalstadsparker används enhetliga kriterier som garanterar att städerna behandlas rättvist och att stadsparkerna håller samma standard i hela landet.

- Enligt kriterierna för innehållet i nationalstadsparker ska en nationalstadspark omfatta naturområden som är viktiga för bevarandet av stadsnaturens mångfald, kulturmiljöer med byggnader som är viktiga i den nationella historien eller stadens egen utveckling samt arkitektoniskt eller estetiskt betydande parker och grönområden.
- Enligt kriteriet om stadscentrering ska nationalstadsparken vara en del av stadsstrukturen, det vill säga börja i stadskärnan eller dess omedelbara närhet.
- Enligt kriteriet om omfattning och enhetlighet ska nationalstadsparken som park- och grönmiljö vara tillräckligt omfattande och ostörd samt ha en så enhetlig grön- och blåstruktur att det är möjligt att ta sig från en stadsdel till en annan genom den.
- Enligt kriterierna för ekologi och kontinuitet är det viktigt att det inom området bildas ekologiska korridorer som gör det möjligt för olika arter att röra sig och stå i växelverkan med varandra och att området är kontinuerligt, det vill säga att det utan skarp gräns förenas direkt med naturområden utanför staden eller den omgivande landsbygden. ”

Källa: <https://ym.fi/sv/nationalstadsparker>

Esbos stadsstruktur bygger på fem stadscentrum och skiljer sig således från en traditionell stadsstruktur, där stadens hjärta är ett historiskt centrum som staden vuxit fram omkring. En nationalstadspark borde i Esbo sannolikt vara rätt så omfattande för att man ska få med hela Esbos födelse- och uppväxthistoria. I Esbo är utmaningen – på grund av den otraditionella stadsstrukturen – att bilda ett så enhetligt område att det går att ta sig från en stadsdel till en annan. Det är osannolikt att en nationalstadspark kan överlappa Noux nationalpark såsom det föreslås i motionen till exempel avseende Grundträsk.

Nationalstadsparkens fördelar, faser och utmaningar

För att utreda om kriterierna för en nationalstadspark uppfylls i Esbo borde det göras en preliminär utredning med ett utkast till avgränsning av en möjlig nationalstadspark. Om kriterierna uppfylls, utarbetas en mer omfattande utredning. Närmare 30 finländska städer har utrett möjligheten att grunda en nationalstadspark. Det har grundats elva nationalstadsparker, varav den nyaste i Nyslott som fick status hösten 2021. Dessutom har Tammerfors lämnat in en ansökan till miljöministeriet, och Helsingfors har gjort en preliminär utredning.

Den viktigaste nyttan för Esbo av en nationalstadspark vore att den skulle bidra till stadens image. En nationalstadspark kunde öka Esbos rykte som en stad som värdesätter natur- och kulturmiljövärden. För grundandet av en nationalstadspark behövs en omfattande utredning som kräver rikligt med resurser. En utredning skulle också inom staden ytterligare klargöra de viktigaste natur- och kulturmiljövärdena samt deras kopplingar.

Avgränsningen av en nationalstadspark påverkas av både markägandet och markanvändningsplaneringen. Bevarandet av en nationalstadsparks natur- och kulturarv baserar sig på markanvändningsplaner eller olika skyddsbeslut. Enligt 68 § i markanvändnings- och bygglagen kan för en nationalstadspark avsättas områden som i en markanvändningsplan enligt samma lag har avsatts som park, rekreations- eller skyddsområde, värdefullt landskapsvårdsområde eller för någon annan användning som är lämplig med tanke på syftet med en nationalstadspark. Staden ska i sin ansökan redogöra för hur bevarandet av de element som ingår i natur- och kulturarvet i ett område som avgränsas till en stadspark tryggas med dessa medel. Före en eventuell preliminär utredning och en egentlig utredning om grundandet vore det bra att som grund för utarbetandet av avgränsningen ha en mer uppdaterad plan på generalplanenivå för grönområdesnätverket i Esbo och eventuella riktningar i vilka bebyggelsen sprids.

För en nationalstadspark avsätts enligt lagen i första hand områden som ägs av kommunen, staten eller något annat offentligt samfund (68 § i markanvändnings- och bygglagen). Andra områden kan avsättas för parken med ägarens samtycke. Ägarens samtycke behövs dock inte, om det inte i beslutet om inrättande av parken eller i skötsel- och nyttjandeplanen utfärdas bestämmelser enligt 70 § i markanvändnings- och bygglagen. Om det finns privatägd mark i området, är det i vilket fall som helst bra att förhandla om avgränsningen åtminstone med de större markägarna. Det finns mycket privatägd mark i Esbo, varför det vid fastställandet av gränserna samt vid skötseln och utvecklingen av området finns skäl att bereda sig på ett omfattande samarbete också med de privata markägarna och markägandet kan ställvis utgöra en utmaning också för genomförandet av parken.

En nationalstadspark sköts och utvecklas genom att värna om och stärka dess natur- och kulturarv. För att uppnå dessa mål ska staden utarbeta en skötsel- och nyttjandeplan för nationalstadsparken, som godkänns av miljöministeriet. Skötsel- och nyttjandeplanen ska beredas i växelverkan med de intressegrupper vars förhållanden savsevärt kan påverkas (70 § i markanvändnings- och bygglagen). I samband med fastställandet av avgränsningen, utarbetandet av ansökan samt skötsel- och nyttjandeplanen är det viktigt att identifiera utvecklingsbehoven i området i vid bemärkelse, så att det inte senare inom nationalstadsparken uppstår sådana behov av ändring av markanvändningen som strider mot nationalstadsparkens värden, kriterier och mål för skötseln. Till exempel kan nya ringvägar eller projekt som annars kraftigt splittrar stadsstrukturen i princip inte korsa

stadsparken enligt ministeriets expert och nybyggnad får i regel inte anvisas inom stadsparken.

I ansökan ska de särskilda värdena inom nationalstadsparken enligt 68 § i markanvändnings- och bygglagen definieras och anges. Utgångspunkten är att de särskilda värdena inte försvagas till exempel genom att markanvändningen ändras – snarare ska de stärkas. Eventuella markanvändningsprojekt inom en nationalstadspark som avviker från områdets värden och skötsel- och nyttjandeplanen ska godkännas av miljöministeriet. Många städer har dock tagit i bruk praxis att begära utlåtande av ministeriet också om projekt som ligger utanför området. Något utlåtande behövs inte om planen främjar stadsparkens mål. Av denna anledning ska skötsel- och nyttjandeplanen basera sig på en tydlig framtidsbild av utvecklingen av markanvändningen i Esbo, och det är skäl att utarbeta planen noggrant och i omfattande samarbete mellan olika aktörer. Projektet kräver långsiktigt engagemang samt stark vilja och resurser.

Staden har också möjlighet att få ekonomiskt stöd för utveckling av nationalstadsparken, men den budget som reserverats för ändamålet är rätt liten i förhållande till investeringarna i grönområden i en stad av Esbos storlek.

Andra planer och utredningar som tryggar och utvecklar Esbos grönområdesnätverk och kulturmiljön

I Esbo har det under de senaste åren utarbetats många planer och utredningar som tryggar grönområdesnätverket.

- Under ledning av miljöcentralen har man till exempel utarbetat ett åtgärdsprogram för skydd av naturens mångfald i Esbo och en utredning om det ekologiska nätverket. Med hjälp av arbetena har man ställt upp mål för skydd av naturmiljön och visat på behov av utveckling av de ekologiska förbindelserna.
- Stadsplaneringscentralen har inlett projektet KULAUS, som arbetar med utredning och bevarande av kulturmiljön. Inom projektet har staden i samarbete med stadsmuseet samlat in utredningsinformation och på generalplansnivå bedömt lokalt värdefulla, kulturhistoriskt betydelsefulla områden.
- För att utveckla och trygga en enhetlig struktur för rekreationsnätverket har stadsplaneringscentralen gjort färdigt och inlett arbetet med storområdesvisa rekreationsvisioner. Med hjälp av arbetena strävar man efter att identifiera behoven att utveckla rekreationsområden och rekreationstjänster i storområdena med sikte på den uppskattade folkmängden år 2050.
- Stadsteknikcentralen har utarbetat en uppdatering av utredningsplanen för friluftslederna. I den har man också identifierat de huvudfriluftslederna som ska utvecklas inom hela stadens område.

Dessutom har man i många andra arbeten, såsom de pågående generalplanarbetena, betonat värdena i nätverket av grönområden och kulturmiljön. Till exempel i generalplanen för norra och mellersta Esbo har Esboåns dal fått en zonbeteckning, enligt vilken området ska utvecklas som en obruten helhet så att de ekologiska funktionerna och andra särskilda värden tryggas och förutsättningarna för rekreation förbättras.

Även utan att ge något område status som nationalstadspark är det alltså möjligt och befogat att även i fortsättningen utveckla användbarheten, enhetligheten och bevarandet av värdena i stadens grönområdesnätverk och kulturmiljöer som en del av stadsstrukturen. Till exempel i stadens projekt för naturskyddsåtgärder har det fastställts

att det ska grundas naturvärdesparker i Esbo, som förenar områden med betydande natur- och rekreationsvärden. Det föreslås att fyra naturvärdesparker ska grundas: Långträsk, Finnoviken, Kyrkträsk-Gloms och Centralparken. För att dessa ska kunna grundas är det skäl att göra en granskning på generalplansnivå av det exakta läget för byggande och avgränsningen av grönområden.

Ett bra exempel på Esbo stads varumärkes- och utvecklingsarbete när det gäller grönområden är Strandpromenaden i Esbo, som har utvecklats i samarbete mellan stadens olika organisationer och som också är känd utanför Esbo. Motsvarande projekt kunde inledas till exempel längs med Esboån, som också i generalplanen för norra och mellersta Esbo har betecknats som en områdeshelhet som ska utvecklas och där man planerat en "strandpromenad i inlandet", som i synnerhet skulle tjäna invånarnas rekreationsbehov i mellersta Esbo och komplettera nätverket av rekreationsleder i Esbo.

Slutsatser

Eftersom en avgränsning av en nationalstadspark ska basera sig på markanvändningsplaner eller olika skyddsbeslut, finns det skäl att som grund för avgränsning och preliminär utredning av en eventuell nationalstadspark i Esbo använda en mer uppdaterad plan för stadens grönområdesnätverk och riktningarna för framtida byggande på generalplananivå. I detta sammanhang är det möjligt att i god tid föra en dialog också med de enskilda markägare som eventuellt berörs av ärendet.

Vid diskussioner år 2017 ansåg städerna som har nationalstadsparker att grundandet och underhållet av en nationalstadspark kräver en bred, gemensam politisk vilja och engagemang samt att resurser anvisas för detta ändamål. Man ska kunna hänvisa resurser både till genomförandet av de olika skedena i ansökningsprocessen och till skötseln, utvecklingen och underhållet av området. Det är också viktigt att kommunicera med invånarna och tillräckligt med tid och resurser ska reserveras för detta i processens olika skeden. Enligt erfarenheter från andra städer tar utredningsskedet för grundandet av en nationalstadspark flera år på grund av utredningen av de planmässiga förutsättningarna, planeringen och växelverkan. Efter att stadsparken grundats är det skäl att bereda sig på att reservera tillräckliga resurser för skötsel, utveckling och underhåll av ett område med betydande omfattning, till och med i årtionden framåt.

Även utan ett område med status som nationalstadspark är det viktigt att man i Esbo genom stadens egna beslut och planläggning säkerställer att grön- och rekreationsnätverket och kulturmiljöhelheterna bevaras som attraktionsfaktorer för staden.

Beslutshistoria

Stadsstyrelsen 7.3.2022 § 75

Förslag

Stadsmiljödirektör Isotalo Olli

Stadsstyrelsen föreslår att fullmäktige antecknar för kännedom redogörelsen som svar på ledamot Risto Nevanlinnas m.fl. motion 15.2.2021 om att grunda en nationalstadspark i Esbo och konstaterar att motionen är slutbehandlad.

Behandling

Föredragandens ändringar vid mötet har beaktats i protokollet.

Beslut

Stadsstyrelsen:
Föredragandens förslag godkändes enhälligt.

Stadsstyrelsen 14.2.2022 § 56

Förslag

Stadsmiljödirektör Isotalo Olli

Stadsstyrelsen föreslår att fullmäktige antecknar för kännedom redogörelsen som svar på ledamot Risto Nevanlinnas m.fl. motion 15.2.2021 om att grunda en nationalstadspark i Esbo och konstaterar att motionen är slutbehandlad.

Behandling

Ordföranden föreslog understödd av Tiina Elo att ärendet bordläggs.

Efter avslutad diskussion frågade ordföranden om ordförandens förslag kan godkännas enhälligt. Eftersom ingen motsatte sig förslaget, konstaterade ordföranden att stadsstyrelsen hade godkänt det.

Beslut

Stadsstyrelsen:
Ärendet bordlades enhälligt.

Bilaga

Tilläggsmaterial

- Valtuustoaloite kansallisesta kaupunkipuistosta Espooseen

För kännedom